

Atrakcyjna przestrzeń rekreacyjna miasta odpowiedzią na potrzeby społeczne mieszkańców

An attractive recreational space of the city in response to social needs of the residents

Streszczenie

Artykuł porusza zagadnienie kształtowania terenów rekreacyjnych miasta w aspekcie odzyskiwania przestrzeni czyli tzw. „re-użycia”. Wiele obszarów publicznych miast europejskich jest projektowana od nowa, uzyskując elastyczne funkcje i niestandardowe aranżacje zgodnie z współczesnymi potrzebami społecznymi, często przy użyciu nowoczesnych technologii materiałowych. Nowe wykorzystanie terenów publicznych m.in. dla rekreacji śródmiejskiej podnosi walory przestrzenne i estetyczne tych rejonów stając się atrakcją dla lokalnej ludności i podstawą budowy ich integracji.

Abstract

The article raises the issue of development of recreational areas of the city in terms of the so-called „re-use”. Many public areas of European cities are designed from scratch to give flexible features and custom arrangements in accordance with contemporary social needs, often using modern materials and/or technology. New use of public spaces including downtown recreation raises the spatial and aesthetic qualities of these places, becoming an attraction for the local population and the basis for integration.

Słowa kluczowe: architektura, integracja, przestrzeń rekreacyjna, re-użycie

Keywords: architecture, integration, recreational space, re-use

Rekreacja śródmiejska jest istotnym elementem rozwoju naszego **życia społecznego**. Tak jak posiadamy własną przestrzeń do zamieszkania i do pracy, tak potrzebna nam do **życia** przestrzeń rekreacji. Jest ważnym uzupełnieniem miejskiego wymiaru naszej egzystencji. Nie tylko łatwo w niej nawiązać kontakty, relacje czy poddać się tzw. procesowi odpoczynku w sferze fizycznej i psychicznej, ale może to być miejsce kształtowania wrażeń estetycznych i poczucia harmonii w środowisku zurbanizowanym miasta. Bolesław Szmidt pisał, że dla mieszkańców *...możliwość wykrojenia wycinka przestrzeni idealnie uporządkowanej, cudownie klimatycznej, znakomicie wyposażonej w dobrodziejstwa, jakie niesie ze sobą nowoczesna technika, jest nie tylko azylem, ale po prostu rewelacją*¹.

Proces rekreacji jest zjawiskiem społeczno-kulturowym współczesnego życia. Patrzenie na przestrzeń miasta, w której

Inner-city recreation is an important element in the development of our social life. Everyone has their own space to live and to work, but equally needed is recreational space. It is an important complement to the urban dimension of our existence. Not only it is easy to establish contacts, relationships and undergo a process called relaxation in the physical and psychological sphere, but it can be a place to please aesthetic and harmony sense in the urban environment of the city. Boleslaw Szmidt wrote that for the inhabitants “(...) the ability to carve a slice of space perfectly structured, with a wonderful climate, well-equipped with benefits that modern technology brings is not only asylum but simply a revelation”.¹

The process of recreation is a socio-cultural phenomenon of modern life. Looking at the area of the

ten proces wzrasta, uzasadnia zmienność kształtowania obszarów i rozwój terenów publicznych. Wraz z ich przekształcaniem powiększa się możliwość nowych relacji, wrażeń estetycznych ale przede wszystkim następuje wzmożenie chęci nowego sposobu spędzania wolnego czasu w przestrzeni, jest formą zaproszenia do nowych aktywności. Ludzie chętnie ściągną do miejsc, *...gdzie przyciągają ich nowe place, szerokie chodniki i wyremontowane pasáže oraz wiele nowych i atrakcyjnych możliwości spędzania wolnego czasu, bez względu na porę dnia czy dzień tygodnia*². Świadczy to o potrzebie rozwoju środowiska dla rekreacji i dostosowania do zmieniających się potrzeb społecznych. Innymi słowy, jeśli zapewni się „lepszą” przestrzeń miejską, to liczba osób użytkujących ten obszar znacznie wzrośnie. Zatem projektowanie przestrzeni miejskiej ma ogromny wpływ na sposób jej użytkowania³. Ciągłość zmian, odtwarzanie i ponowne wykorzystanie wytworu architektury czy przestrzeni miejskiej zapewnia kontynuację użytkowania, a nowe świeże interpretacje przełamują regułę trwałości na korzyść zjawiska czasowości w architekturze. Metoda re-użycia przestrzeni publicznej miasta jest procederem tworzącym elastyczność korzystania z miejsc i obszarów, także pod kątem nowych możliwości rekreacyjnych.

Re-użycie – nowy sposób na przestrzeń

Pojęcie re-użycia⁴ jest powszechnie stosowanym zabiegiem w miastach europejskich w zakresie ponownego wykorzystania zainwestowanego terenu. Przekształcenia takie mają miejsce w dwóch zakresach: jako odzyskiwanie przestrzeni o tej samej funkcji i nadawanie jej nowych wartości estetycznych oraz w postaci zmiany sposobu użytkowania i kształtowania nowych wartości przestrzennych w obrębie danego obszaru. W przypadku terenów publicznych olbrzymie znaczenie ma wykorzystanie naturalnych, istniejących walorów krajobrazowych wewnątrz miejskich, a także elastyczne spojrzenie na zastosowanie nowoczesnych materiałów i technologii.

Z jednej strony topniejące zasoby terenów miejskich pod inwestycje, również w zakresie dzisiejszej rekreacji zmuszają nas do sięgania po obszary już zainwestowane, które można ponownie wykorzystać, nadać im nową twarz i znaczenie w przestrzeni zurbanizowanej. Do nich należą niespełniające swoich funkcji, zaniedbane i zdewastowane okolice śródmiejskie, przestrzenie publiczne występujące na skraju obszarów o różnym użytkowaniu. Z drugiej strony na nowe inwestycje czekają również zdegradowane i tchnące powiewem minionej epoki, zapomniane kwartały wielkich osiedli mieszkaniowych oraz znajdujące się miejsca rekreacji dedykowane jedynie mieszkańcom danej społeczności osiedla. Bez względu na skalę terenu proces re-użycia istotnie wpływa na jakość życia w objętych działaniem strefach i jest istotnym bodźcem do spędzania w nich większej ilości wolnego czasu.

Jakość i tempo życia, jakie prowadzą współcześni mieszkańcy wielkich miast zobowiązuje planistów do zapewnienia terenów do rekreacji w postaci naturalnych zakątków, parków o charakterze wypoczynkowym, otwartych skwerów, a także przestrzeni wielofunkcyjnych i uniwersalnych, gdzie w sposób swobodny mogą spędzać czas. Przynosi to wymierne

city where this process increases, it justifies the volatility of forming areas and the development of public spaces. Along with their transformation increases the possibility of new relationships, aesthetic experience but mainly it intensifies the desire of spending free time in a new way. It is a form of an invitation to new activities. People willingly follow to places, *“... where they are attracted by new squares, wide walkways and arcades renovated and many new and attractive leisure opportunities,”* no matter what time of the day or day of the week² This proves the need to develop an environment for recreation and adapt to the changing needs of society. In other words, if you provide a “better” urban space, the number of people using this area will increase significantly. Thus, the design of urban space has a huge impact on the way of its use.³ The continuity of changes, playback, and re-use of architecture and urban space ensures the continuity of use. New, fresh interpretations break the rule of the sustainability in favour of the phenomenon of temporality in architecture. The method of re-use of public space is procedure creating the flexibility of use of the spaces, also in terms of new recreational opportunities.

Re-use – a new way for space

The term “reuse” is widely used in European cities in relation to the re-use of the invested land. Such transformations concern two areas: the recovery of a space with the same function and giving it new aesthetic values, as well as a change in use and development of new spatial values within a given area. In the case of public areas of great importance is the use of natural, existing landscape features, in addition to flexible view on the use of modern materials and technology.

On one hand, dwindling resources of urban investments, also for recreation, force us to reach areas, which can be reused. Give them a new face and the importance of the urban space. These include not fulfilling its functions, neglected and devastated downtown areas, public spaces at the edge of areas with varying use. On the other hand, degraded and seeking out a breath of a bygone era, forgotten quarters of large housing estates, and districts situated close to places of recreation dedicated only to residents of the community are waiting for new investment. Regardless of the scale of the process, land re-use significantly affects the quality of life in areas covered by the action and is an important stimulus to spending more free time there.

The quality and life pace of modern residents in big cities demands parks, open squares, as well as the multifunctional and universal areas, where they can freely spend their time. This brings measurable psychological benefits, reinforces the sense

korzyści psychologiczne, wzmacnia poczucie bezpieczeństwa i integracji, a dalej wpływa korzystnie na zdrowie człowieka⁵. Idąc dalej tym tropem, zmieniające się potrzeby społeczne, tryb życia mieszkańców miast, „agresja” w zdobywaniu określonego standardu i poziomu życia, stres środowiskowy, wymaga od społeczeństwa podejmowania zewnętrznych aktywności związanych z rekreacją w mieście. Ma to być pewnego rodzaju sposób na odreagowanie negatywnych aspektów współczesnego życia. Jak dalece powinny zmieniać się tereny rekreacyjne, współczesne parki, aby zadowolić ich dzisiejszych użytkowników? Czy wyciszenie i zachęta do kontemplacji przyrody jest wystarczającym motywem korzystania z takiej rekreacji? Jak zaawansowane powinny być możliwości zorganizowanej aktywności, takiej jak: sport, ruch fizyczny czy nurt bardziej pasywnych rozrywek⁶ na poziomie kulturalno-poznawczym czy intelektualnym.

Zagadnienie re-użycia w architekturze i urbanistyce jest bardzo aktualne i wpisujące się w globalną tendencję działań w dziedzinie rozwoju zrównoważonego. Obecnie wykorzystuje się powtórnie materiały budowlane, struktury architektoniczne, ale również tereny i place pod nowe inwestycje. Jednym z takich działań, jest rozwój trendów rekreacyjnych i budowa nowych przestrzeni w „starych” ramach istniejących zabudowań, zgodnie z myślą wspólną projektantów i zaangażowanej miejscowej społeczności.

Tereny rekreacyjne w mieście i ich efektywność

Rozwój i projektowanie terenów publicznych powinno być podporządkowane współczesnym tendencjom związanym z ekorozwojem miasta. Dlatego tak chętnie zwraca się uwagę na istniejące lokalizacje, które można ponownie wykorzystać, a związane z funkcjonowaniem niedogodności zredukować. Precyzując kierunki rozwoju w planowaniu terenów rekreacyj-

of security and integration, and a positive influence on human health.⁴ Further, the changing needs of the social life of urban residents, “aggression” in acquiring specific standard and quality of life, environmental stress, requires society to take external activities associated with recreation in the city. This must be some kind of way to recover from the negative aspects of modern life. How far recreational areas, modern parks should change to satisfy their users today? Is silencing and encouragement to the contemplation of nature a sufficient motive for the use of the recreation? How advanced should be the possibility of organised activities such as sports or trend of more passive entertainment of cultural – cognitive or intellectual level?⁵

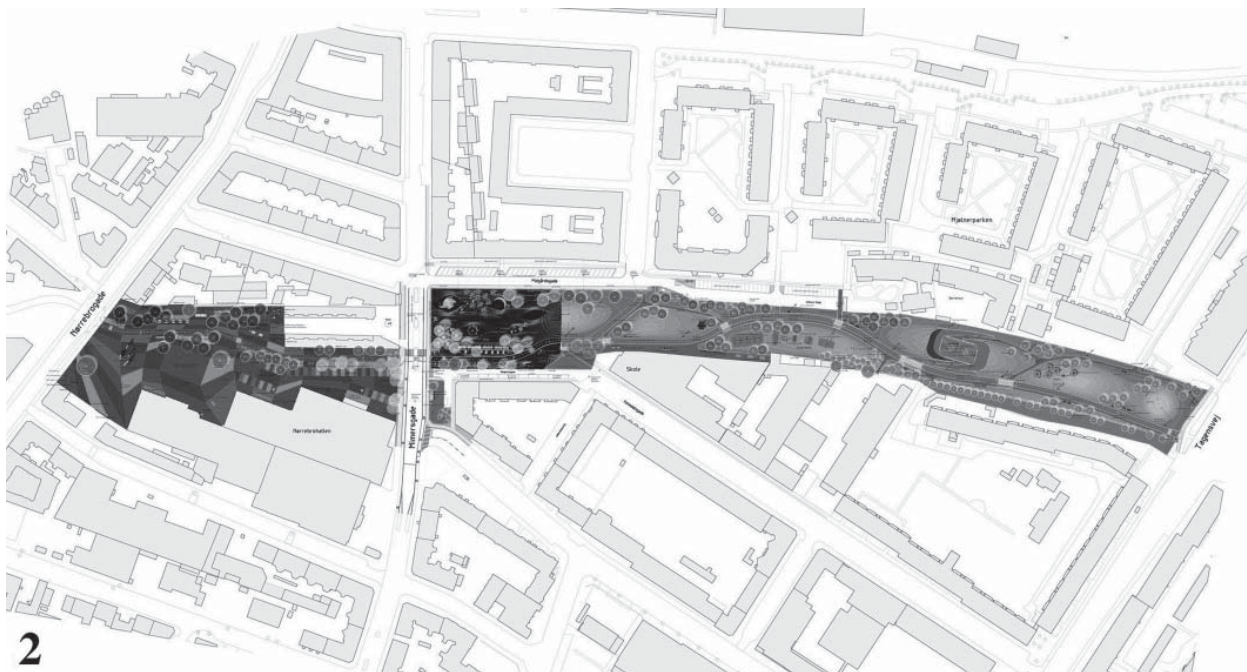
The issue of reuse in architecture and urban planning is very current and fits in the global trend of activities in the field of sustainable development. Currently reused are building materials, architectural structures, but also the land and squares for new investments. One of such actions is the development of recreational areas and the construction of new space in the “old” part of the existing buildings, according to a common vision of designers and involved local community.

Recreational areas in the city and their effectiveness

Development and design of public spaces should be subordinated to the contemporary trends related to eco-development of the city. This is the reason for being so eager to draw attention to existing locations, which can be reused to reduce the incon-

il.1. Widok placu Czarnego / View of the Black square. Author: Iwan Baan. Source: www.archdaily.com

il. 2. Plan. Dzięki uprzejmości Topotek1 + BIG Architects + Superflex / Plan. Courtesy of Topotek 1 + BIG Architects + Superflex. Source: www.archdaily.com

nych w miastach w Polsce, podkreśla się przede wszystkim zapewnienie ciągłości *przez tworzenie powiązań fizycznych, wizualnych i symbolicznych między nimi, tworzenie sieci* jako systemów terenów rekreacji *zwiększenie dostępności oraz „odzyskiwanie terenów straconych”*^{7, 8}. W zakresie kierunków kształtowania terenów rekreacji w akcentuje się zasadność tworzenia *miejsc multifunkcyjnych(...)* *elastycznie dostosowanych do potrzeb użytkowników, wykorzystanie tożsamości kulturowej i przyrodniczej dla kreacji miejsc unikatowych*, ale także kładzie się nacisk na partycypację⁹ lokalnej społeczności. Na efektywność terenów rekreacyjnych wpływa więc zarówno planowanie jak i kształtowanie przestrzeni w zakresie indywidualnych rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych. Wykorzystanie potencjału przestrzeni przy projektowaniu i realizacji sprzyja podejmowaniu aktywności rekreacyjnych przez mieszkańców. W szczególności wiąże się to z realizacją pomysłów aranżacyjnych, atrakcjami wizualnymi tworzonego obrazu przestrzeni.

W miastach polskich wznosi się obecnie wiele nowych terenowych obiektów rekreacyjnych, nie podejmuje się jednak zbyt wielu działań związanych z unowocześnianiem, generalną odnową oraz nowym wykorzystaniem zdegradowanych terenów. Jedną z przyczyn może być brak opłacalności, a inną niedostatek całościowego myślenia o atrakcyjności przestrzeni miejskiej¹⁰ i konieczności jej perspektywicznego rozwoju.

Etapowe działanie w zakresie re-użycia przestrzeni miast.

Re-użycie jako aktywny proces przebiegający w krajach Europy zachodniej odbywa się na kilku etapach. Po pierwsze następuje konieczność zdefiniowania potrzeb danego obszaru zbadania istniejącej struktury przestrzennej i jej wyposażenia

venience associated with functionality. Clarifying developments in the planning of recreational areas in Polish cities emphasised ensuring continuity *through the creation of physical, visual and symbolic links between them. Creating networks as a system of recreation areas increased availability and recovery of lost land.*^{6, 7} In terms of trends shaping the land recreation emphasises the legitimacy of creating a *multifunctional seats (...)* *flexibly adapted to the needs of users. The use of cultural and natural identity for the creation of unique, but also the emphasis on the participation of the local community.*⁸ The effectiveness of recreational areas affects both the planning and development of space for individual architectural and urban planning. Exploiting the potential of space in the design and implementation is conducive to recreational activities for the residents. It is especially related to the implementation of the arrangement ideas – visual attractions creating the space's image.

In Polish cities currently raise numerous new off-road recreational facilities. There are, however, too many activities related to the modernization, general restoration and new use of degraded land. One reason may be the lack of profitability and another shortage of holistic thinking about the attractiveness of urban space and the need for its long-term development.⁹

Staged action on re-use of urban space

Re-use in Western Europe takes place in several stages. Firstly, the need to define the necessities of

il. 3. Widok placu Czerwonego / View of the Red square. Author: Iwan Baan.
Source: www.archdaily.com

funkcjonalnego. Następnie skonfrontowanie braków, niedostatków z potencjalnymi możliwościami rozwojowymi i zmianami możliwymi do przeprowadzenia. Kolejnym krokiem jest sprecyzowanie czytelnych celów procesu odnowy danego terenu w zakresie architektonicznym, urbanistycznym z włączeniem celów społecznych. Po trzecie w każdym z przypadków prowadzonej działalności w zakresie re-użycia przestrzeni następuje etapowanie projektu, podział na poszczególne cele szczegółowe. Począwszy od podziału na pojedyncze obszary, przypisywanie zamiennego sposobu użytkowania, podział na nowe i określenie doinwestowania istniejących funkcji, propozycje szczegółowych rozwiązań architektonicznych i w zakresie elementów wyposażenia. Ostatecznie następuje precyzowanie materiałowe, w zakresie użytej kolorystyki przestrzeni, wnętrza i wzornictwa. Na koniec, w ostatnim etapie mamy do czynienia z oceną efektów uzyskanej przemiany i porównanie ich z założeniami fazy wstępnej całego procesu, jednak taka ocena może być przeprowadzona po pewnym czasie użytkowania.

Zgodnie z etapowaniem procesu ponownie wykorzystuje się wiele przestrzeni zurbanizowanych w miastach europejskich. Po przeprowadzonym procesie rewitalizacji następuje ocena efektów użytkowania pod kątem liczebności osób korzystających z nowych aranżacji terenu, ich zadowolenia, a w przypadku terenów rekreacyjnych rodzaju aktywności: biernej i czynnej.

the area, examine the existing spatial structure and its functional equipment. Then confront shortcomings with potential development possibilities possible to carry out. The next step is to define clear objectives of the process of renewal of the area in terms of architecture, urban planning with the inclusion of social objectives. Thirdly, in each case the business of space re-use is followed by staging the project, a breakdown into specific objectives. Starting from the separation into individual areas, assigning usage replacement for new and existing features to determine additional investment proposals, detailed architectural solutions and a range of accessories. Eventually, the materials used are being refined in terms of colours, interiors, and design. At the end, the last step we are dealing with is the assessment of the effects of changes and their comparison with the assumptions of the initial phase of the process. However, such an assessment could be carried out after a period of use. After conducting the process of revitalization following the evaluation of the effects of use in terms of the number of people using the new land arrangement, their satisfaction, and in the case of recreational areas the type of activity: active and passive.

New district design of Copenhagen.

Superkilen Park – a case study

This is a model example of a new approach to a multi-functional surface comprised within the north-western part of the Norrebro residential area in Copenhagen. Recreational and transportation parts of open half of the park has been partially changed. The triple character of the space is associated with the original method of use and the desire to create a space for the integration of communities living there.

Three design studios from the fields of architecture, urban planning, art and landscape: BIG Architect, Topotek1 and Superflex participated in the project.¹⁰ The essence of the project was a combination of problems related to the use of land and the community living in the district. In the perfect manner, they took into account the potential of the space and used it in the most effective way.¹¹

Originally this part of the district was heavily neglected. Nearly mile-long area residents have used in a disordered and informal way as a place of illegal trade or social gatherings and picnics. There are two railway tracks, the bike path and the *green belt*. The main street – Norrebrogade – is crossing the buildings, along with a variety of shops and commercial premises. This area is located in a dense tissue of downtown, thus its use was important for the perception of the whole district bordering from the north with the centre of Copenhagen.

Nowy wygląd dzielnicy Kopenhagi. Park Superkilen – studium przypadku

Jest to modelowy przykład nowego spojrzenia na wielofunkcyjną powierzchnię mieszczącą się wewnątrz północno-zachodniej części dzielnicy mieszkaniowej Nørrebro w Kopenhadze. Częściowo rekreacyjny i spełniający funkcję komunikacji przelotowej zespół przestrzeni półotwartych został zmieniony na park, którego trzyczęściowy charakter ma związek z pierwotnym sposobem wykorzystania i chęcią stworzenia przestrzeni dla integracji mieszkającej tam społeczności.

W projekcie brały udział trzy pracownie projektowe z dziedzin architektury, urbanistyki, sztuki i krajobrazu: BIG Architect, Topotek1 i Superflex¹¹. Istotą założenia projektowego było połączenie problemów związanych z wykorzystywaniem terenu a mieszkającą w dzielnicy społecznością. W doskonały sposób udało się uwzględnić potencjał przestrzeni i wykorzystać go w sposób najbardziej efektywny¹².

Pierwotnie ten fragment dzielnicy był mocno zaniedbany. Prawie półtorakilometrowej długości teren mieszkańcy wykorzystywali w sposób nieuporządkowany i nieformalny, jako miejsce nielegalnego handlu, czy spotkań towarzyskich i pikników. Istniały tu dwa tory kolejowe, ścieżka rowerowa i pas zieleni. Główna ulica to Nørrebrogade przecinająca zabudowę, wzdłuż której mieści się wiele sklepów i lokali usługowych. Obszar ten położony jest w gęstej tkance śródmiejskiej, dlatego jego wykorzystanie było tak ważne dla postrzegania całej dzielnicy graniczącej od północy z centrum Kopenhagi. Innym poważnym problemem był wielonarodowy charakter tego miejsca, bowiem zamieszkiwali tu przedstawiciele ponad 60 kultur. Rosła przestępczość w tym rejonie i konflikty pomiędzy mieszkańcami związane z różnicami kulturowymi i światopoglądowymi. Aby temu zaradzić władze miasta postanowiły podkreślić unikatowy charakter tej dzielnicy, a zarazem na tym zapomnianym kawałku terenu stworzyć przestrzeń otwartą dla integracji i rekreacji mieszkańców. Dzięki niezwykłemu projektowi udało się zbudować park rekreacyjny, otwarty, o uniwersalnej funkcji, służący poznawaniu różnorodnych kultur zamieszkujących stolicę Danii, a tym samym wzmocnić tożsamość jej mieszkańców¹³ poprzez zaznaczanie ich odrębności kulturowej. Oprócz tak sformułowanego celu rewitalizacji dzielnicy widoczny jest jeszcze inny aspekt, są nim nowe standardy w projektowaniu przestrzeni publicznych miasta, wyznaczenie nowych trendów w rekreacji śródmiejskiej współczesnych miast¹⁴ oraz budowa estetyki opartej na symbolice koloru i elementach wyposażenia.

Park podzielona na trzy strefy użytkowania, którym nadano mocną kolorystykę. Trzy kolory czarny, czerwony i zielony miały symbolizować ich odrębność funkcjonalną. Różne powierzchnie i ich barwy miały stworzyć dynamiczne tło na przedmiotów codziennego użytku¹⁵. Nie zapomniano również o wprowadzeniu naturalnej roślinności, cała okolica została uzupełniona wyspami zielonymi z różnymi gatunkami drzew, krzewów i kwitnących kwiatów dopełniającymi powierzchnie sztuczne, dostosowanymi kolorystycznie do charakteru przestrzeni^{16, 17}.

Another serious problem was the multinational character of this place – representatives of more than 60 cultures lived there. Crime and conflicts related to cultural differences and outlooks between the inhabitants were growing. To overcome this, city authorities decided to emphasise the unique character of this district and also build on this forgotten piece of land an open space for recreation and integration of the residents. Thanks to the unusual project an open recreational park with a universal function was built, serving to learn about different cultures living in the capital of Denmark, and thus strengthening the identity of its inhabitants by marking their cultural identity. In addition to so formulated purpose of the revitalization of the district, another aspect is shown. Namely new standards in the design of public spaces, setting new trends in a recreation of the centre of contemporary cities¹² and building aesthetics based on the symbolism of colour and inventory.

The park is divided into three areas of use, which have been given strong colouring. Three colours of black, red and green were meant to symbolise their operational separation. Different surfaces and colours were supposed to create a dynamic background for everyday items.¹³ Designers have not forgotten about the introduction of natural vegetation. The whole area was supplemented by green islands with different species of trees, shrubs, flowers and plants complementary to artificial surfaces, adapted to the nature of space in colour.^{14, 15} Red Square is the expansion of the function of sports and cultural activities of the nearby Nørrebrohall hall. The range of recreational activities of the city square, allows residents to enjoy physical activity and integrate with each other through various types of motion games. The outer surface in colour and material is unified with the interior of the hall. "Pouring" from the object through its new entrance. Further, the walls of the buildings due to the colour used on their surface, were given the same as on the floor. They were drawn into the concept and formed like a three-dimensional picture of the whole. A square limited on two sides by parallel streets and on the other by buildings, due to the original pattern of the floor surface, obtained an interesting dynamic. The Red Square through urban planning character, its openness, cultural and sports offer creates an attractive image of the city market, which attracts tourists and visitors from many parts of Copenhagen. Road traffic has been completely eliminated, and the communication is based on a grid of bicycle paths running along the entire area covered by the project. This space can be used in different ways depending on the creativity of users. Area of the square is covered with

Plac Czerwony jest poszerzeniem funkcji sportowych i kulturalnych pobliskiej hali Norrebrohall. Zakres oferty rekreacyjnej tego placu miejskiego pozwala im korzystać z aktywności fizycznych oraz zintegrować ze sobą poprzez różnego rodzaju gry ruchowe. Powierzchnia zewnętrzna kolorystycznie i materiałowo jest zunifikowana z wnętrzem hali, „wylewa” się z obiektu przez jego nowe wejście. Dalej ściany budynków dzięki użytej na ich powierzchni barwie, tej samej co na posadzce, zostały wciągnięte w koncepcję i tworzą jakby trójwymiarowy obraz całości założenia. Ograniczony z dwóch stron ulicami równoległymi, a z pozostałych budynkami plac, poprzez ułożoną w oryginalny wzór powierzchnię podłogi uzyskał ciekawą dynamikę. Czerwony plac dzięki urbanistycznemu charakterowi, swej otwartości oraz ofercie kulturalnej i sportowej tworzy atrakcyjny obraz miejskiego rynku, który przyciąga turystów i odwiedzających z wielu stron Kopenhagi. Ruch samochodowy został całkowicie wyeliminowany, a komunikację oparto na siatce ścieżek rowerowych przebiegających wzdłuż całego terenu objętego projektem. Miejsce to można wykorzystywać w różny sposób w zależności od inwencji użytkowników. Powierzchnia placu wyłożona jest „wielofunkcyjną” gumą, dzięki temu można w różny sposób ją użytkować jako boiska do gry w piłkę, lodowisko-rolkowsko, centrum fitness itd. Przenośne trybuny pozwalają organizować zawody sportowe, parady z publicznością, pokazy filmów, czy po prostu spotkania w pobliskiej kafejce. Czer-

a „multifunkcyjną” gumę, to by użyć w różny sposób – jako boisko do piłki nożnej, torę do łyżwiarstwa, centrum fitness i tak dalej. Przenośna trybuna umożliwia organizację zawodów sportowych, parad z publicznością, lub po prostu spotkanie w pobliskiej kafejce. Czerwony wzór przestrzeni jako dywan rozciągnięty między budynkami i niedokończona przestrzeń jest tłem dla niecodziennej wyposażenia.

Na życzenie mieszkańców, wiele elementów designu i rekreacyjnych urządzeń zostało przetransportowane z różnych części świata. W tym miejscu wspomnieliśmy o centrum fitness, ringu bokserskim i placu zabaw dla dzieci, gdzie na przykład zjeżdżalnie zostały przetransportowane z Czernobyla, huśtawki z Iraku, ścianki wspinaczkowe z Indii, a system dźwiękowy z Jamajki. Wielokolorowe ławki pochodzą z Brazylii, żelazne kosze na śmieć z Iranu i Szwajcarii. Ponadto, stojaki na rowery, a nawet czerwone drzewo¹⁶ z podstawą w kształcie kolorowych obrzeży.

Czarna Placówka¹⁷ jest centralną częścią planu i całego obszaru. Pełni rolę miejskiej przestrzeni życia – miejsca spotkań na wypoczynek i rekreację. Całkowicie otwarta z niewielką dachową częścią na północy. Czarna podłoga z białymi liniami biegnącymi od północy na południe wokół mebli i zieleni. Biegające wokół mebli i zieleni urządzenia do joggingu są wyróżnione elementami designu na czarnej powierzchni i podkreślone. W tym przypadku, powierzchnia nie jest tylko tłem, ale jest zintegrowana z wystawą stojących tu obiektów designu i użyteczności.¹⁸

W wschodniej części, ścieżki rowerowe i rekreacyjny wzniesienie z panoramicznym widokiem na cały obszar. W otwartej przestrzeni można spędzić czas na grillowaniu przy stołach i ławkach dla gry w szachy i gry terenowe. Placówka jest wyposażona w marokańską fontannę. Turkowskie ławki zostały umieszczone pod japońskimi drzewami wiśniowymi, a brazylijskie krzesła pod chińskimi palmami. Japoński plac zabaw stał obok bułgarskich wąskich stołów piknikowych i argentyńskich grilli. Przy amerykańskiej lampie, norweski stojak na rowery z ogólnie dostępną pompką został umieszczony. Palmy, wiśniowe i nawet liberyjskie cedry zostały wstawione do okrągłej podstawy lub specjalnych przepuszczalnych powierzchni.

Wszystkie urządzenia miasta włączone do projektu pochodzą z różnych kultur. Zgromadzone w jednym miejscu, tworzą cenną kolekcję unikalnych eksponatów, które integrują mieszkańców w przyjemnym otoczeniu zaprojektowanym dla wypoczynku i relaksacji.

Oprócz sztuki i kultury, przestrzeń sportowa została wprowadzona do projektu jako uniwersalna, a największą prezentacją jest tutaj nowo wybudowana część

il. 4. Widok na plac Czarny i Czerwony / View of the Black and Red square.
Author: Iwan Baar. Source: www.archdaily.com

wona wzorzysta przestrzeń jak dywan rozciągnięta pomiędzy budynkami i przestrzenią niezabudowaną jest tłem dla niebagatelnego wyposażenia.

Na życzenie mieszkańców sprowadzono wiele elementów wzorniczych i służących rekreacji z różnych stron świata. Mamy więc tu wspomniane centrum fitness, ring bokserski i plac zabaw dla dzieci, gdzie np. zjeżdżalnie sprowadzono z Czarnobyla, huśtawki z Iraku, indiańską ściankę wspinaczkową, poza tym system dźwięku z Jamajki, mnóstwo różnego rodzaju ławek z Brazylii, żeliwne kosze na śmieci z Iranu i Szwajcarii, ponadto stojaki na rowery, a nawet czerwone drzewa¹⁸ z podstawami w formie kolorowych obręczy.

Plac Czarny¹⁹ jest częścią centralną planu i całego terenu, spełnia rolę miejskiego salonu. Jest to miejsce spotkań, zabawy i rekreacji. W całości otwarty z niewielką zadaszoną częścią od strony północnej. Czarna posadzka w białe linie, biegnąc z północy na południe wiję się wokół mebli oraz zieleni na placu. Omijając sprzęty przebiegające niby linki wyróżniają elementy zagospodarowania na czarnym podłożu i akcentują je. Powierzchnia nie jest jedynie tłem tak jak to miało miejsce na placu Czerwonym, lecz jest wkomponowana w wystawę stojących tu przedmiotów wzorniczych i użytkowych²⁰.

We wschodniej części przestrzeni poprowadzono ścieżki rowerowe oraz umieszczono wzgórze rekreacyjne, z którego roztacza się widok na cały teren. Można tu spędzić czas na otwartej przestrzeni i skorzystać z miejsca na grilla, ze stołów i ławek do gry w szachy oraz gier terenowych. Plac wyposażono w marokańską fontannę, pochodzące z Turcji ławki umieszczono pod japońskimi drzewkami wiśniowymi, a brazylijskie krzesła pod chińskimi palmami. Japoński plac zabaw stanął obok bułgarskich, wąskich stolczków piknikowych i argentyńskich grillów, umieszczono w pobliżu amerykańską lampę i norweski stojak rowerowy z ogólnie dostępną pompką do kół. Drzewka palmowe, wiśniowe, a nawet liberyjskie drzewo cedrowe wstawiono w koliste podstawy lub specjalne powierzchnie przepuszczające wodę. Wszystkie przedmioty wyposażenia miasta wchodzące w skład projektu są elementem pochodzącymi z innych kultur. Zebrane w jednym miejscu, scalają teren w jedną, wartościową kolekcję niepowtarzalnych eksponatów, integrują mieszkańców w przyjemnym otoczeniu przeznaczonym na zabawę i relaks.

Oprócz kultury i sztuki wprowadzono do projektu przestrzeń do uprawiania sportu, jako element uniwersalny, a zarazem jest to największa z prezentowanych tu zagospodarowanych od nowa części terenu. Nie ma tu znaczenia jakiego języka się używa, ma znaczenie odrobina rywalizacji i dobrej zabawy w otoczeniu natury. Zielony Park stworzono na życzenie mieszkańców jako przestrzeń z dużą ilością zieleni, a jej myślą przewodnią była aktywność ruchowa wszystkich mieszkańców bez względu na wiek i pochodzenie. Wykładzina z naturalnej trawy uzupełniona została pomalowanymi na zielono fragmentami posadzki, ścieżkami pieszymi i rowerowymi, dla wzmocnienia przekazu o wspólnym kolorze w przestrzeni²¹, zielonym krajobrazie. W parku znajdzie miejsce każdy mieszkaniec. Młode rodziny z dziećmi posiadają swój teren z falistymi pagórkami, wolną przestrzeń trawiastą do swobodnej rekreacji, obszerny plac zabaw i miejsce do grillowania. Znaj-

the area. It does not matter here, what language is used. What matters is a little competition and fun surrounded by nature. Green Park was created at the request of residents of the area with lots of greenery. The keynote was the physical activity of all residents, regardless of age and origin. Carpeting of natural grass has been supplemented by green parts of the floor. Walking and cycling routes – to strengthen the message with a common colour space¹⁹ – by green landscape. A park is a place for every resident. Young families with children have the area of undulating hills, grassy free space for casual recreation, a large playground and a barbeque area. There are also fields for active games like badminton and hockey, and open gym exterior. Young people from nearby schools can use the basketball court or football and enjoy the freedom of grassy space as a natural meeting place.

Features such as a large rotating neon sign from the United States or black Osborne bull coming from the Costa del Sol has not been omitted. Moreover, there is a sports arena in the shape of a volcano with pitches, a chandelier from Italy, Armenian picnic tables, rope pavilion from Texas, Spanish ping-pong tables and a pavilion for children with ropes to play.²⁰ Everyday objects, a surreal collection of urban diversity has been made with huge attention to detail. Each of the objects has attached stainless steel plate with the signatures in the Danish language and a language of the country of origin of the object.²¹

The effect of the multilateral action is the creation of a city park with a new energetic character, which became a tourist attraction for the whole city. The recovered space promotes the involvement of residents in the creations of their own space and appropriate social interactions. If not for their common activity, involvement in the design, consultation and social workspace would not be this exciting. Public art of the city reinforced with colours used here generates positive emotions in the audience, who like to stay activate. This is an example of implementation of coherent visual ideas that went beyond the multicultural society.²²

Colours and elements of accessories – new aesthetics of recreation

Contemporary trends in the creation of recreational areas of European cities go beyond current thinking about the attractiveness of a space for their inhabitants. Leisure destination based on the arrangement of greenery, creating intimacy and quiet corners are very much needed in the cities for neighbourly meetings and conversations. They are most commonly used by people passively spending time. Inside the housing complexes, but

dują się też tu boiska dla aktywnych do gier w badmintonie i hokeja oraz otwarta siłownia zewnętrzna. Młodzież z pobliskich szkół może korzystać z boiska do koszykówki czy piłki nożnej oraz cieszyć się swobodą trawiastej przestrzeni jako naturalnego miejsca spotkań.

Tu również nie zabrakło elementów wyposażenia, takich jak duży neonowy obrotowy znak z USA, czarny byk Osborne pochodzący z Costa del Sole, ponadto sportowa arena w kształcie wulkanu z boiskami do gry, żyrandol z Włoch, ormiańskie stoliki piknikowe, linowy pawilon z Teksasu, hiszpańskie stoły do ping-ponga oraz pawilon dla dzieci z linami do zabawy ruchowej²². Przedmioty codziennego użytku, surrealistyczna kolekcja miejskich różnorodności została wykonana z olbrzymią dbałością o detal. Przy każdym z obiektów przymocowano płytki ze stali nierdzewnej z podpisami w języku duńskim oraz kraju pochodzenia przedmiotu²³.

Efekt wielostronnych działań to stworzenie parku miejskiego o nowym energetyzującym charakterze, który w skali całego miasta stał się atrakcją turystyczną. Odzyskana przestrzeń promuje zaangażowanie mieszkańców w kreację własnej przestrzeni i właściwe interakcje społeczne. Gdyby nie ich wspólna działalność, zaangażowanie w projekt, konsultacje i praca społeczna nie powstałaby przestrzeń tak ekscytująca. Sztuka publiczna miasta wzmocniona użytą kolorystyką generuje tu pozytywne emocje u odbiorców, którzy lubią w niej przebywać i aktywizować. Jest to przykład realizacji spójnej idei wizualnej, która wyszła poza wielokulturowość społeczeństwa²⁴.

Kolorystyka i elementy wyposażenie – nowa estetyka rekreacji

Współczesne trendy w kreacji terenów rekreacyjnych miast europejskich wybiegają poza dotychczasowe myślenie o atrakcyjności przestrzeni dla ich mieszkańców. Miejsca wypoczynkowe oparte na aranżacji zieleni, kreowaniu intymności i zacisznych zakątków, są bardzo potrzebne w miastach i służą wyciszeniu, sąsiedzkim spotkaniom, rozmowom. Najczęściej korzystają z nich osoby biernie spędzające czas. Jednak wobec nowych oczekiwań wypoczynku czynnego, zmienił się znacznie charakter przestrzeni dla rekreacji. Wewnątrz zespołów mieszkaniowych, ale także na terenach publicznych przeznaczonych dla dużej liczby osób, planuje się boiska i urządzenia do gier zespołowych np. szachy terenowe, stoły do tenisa, siłownie treningowe, ścianki wspinaczkowe, platformy do jazdy na deskach i rolkach itd. Kiedyś wystarczyło postawić zadane altanki, kilka ławek w parku, piaskownicę i zjeżdżalnię lub odnowić, naprawić czy pomalować istniejące instalacje, a dziś to stanowczo za mało. Dziś potrzeba ciekawych wrażeń i emocji estetycznych, pewnej pozytywnej agresji czy zaczepki wysyłanej w kierunku użytkownika.

Tworzenie nowych obszarów oryginalnych i atrakcyjnych oparte jest na kreacji koloru i niebagatelnego wyposażenia, tworzeniu podstawy dla przeżyć intelektualnych i poznawczych. Istnieje wiele możliwości budowania scenerii odpoczynku współczesnych miast. Są nimi nie tylko przestrzeń, ale liczne sposoby zestawień kształtu, barwy i światła oraz elementów sztuki. W reżyserii, w rozmieszczeniu statycznych i dynamicznych elementów bierze udział odpowiednio dobrana barwa,

also in public areas are planned for a large number of people fields and equipment for team sports such as chess field, table tennis, fitness training, climbing walls, a platform for skateboards and rollerblades etc. Once it was enough to put a covered gazebo, several benches in the park, sandbox and slides or renew, repair or paint existing installations. Today it is not enough. Today, there is a need for new sensations and aesthetic emotions, some positive aggression or taunts sent in the direction of the user.

Creating a new original and attractive areas is based on the creations of colour and not trivial equipment, creating the basis for intellectual and cognitive experience. There are many opportunities to build scenery of the rest of modern cities. These are not only space but a number of ways to combine shape, colour, light and elements of art. In the cinema the key is the distribution of static and dynamic elements and appropriately selected colour, light, and texture. That is the meaning of creation of architectural space. In the case of many revitalization activities, such as Superkilen in Copenhagen a quarterback became the colour, light and texture, with the additional advantage of the equipment – a cultural mix of urban art.

The colour and light in vivid image of cities have the highest significance. You can usually see the "unprecedented resources combinations of shape, colour and light".²³ The colours of the walls of internal and external architectural object "is not limited to the intensification of the toning aesthetic, but stimulates and strengthens the well-being of people residing within architectural and painting scenery".²⁴ Developing this idea can be seen in the wake of the author of the book "Governance of space", that after the introduction of well-chosen colour and light, people are beginning to show more interest in the aesthetics of their surroundings, their appearance and are more cheerful in their behaviour. This means that the material environment, in this case, the colour and character of the building have a major impact on the human psyche.²⁵ This is the basis of positive response, integration with the environment and living environment, including the other inhabitants of the settlements, neighbourhood or city.

Facilities of urban areas and objects design are closely associated with the space in which they are located. Depending on how you use the space, proper equipment is placed. From the perspective of urban interior recreation we read its character on the basis of the equipment. Design and art are connected with the space in which it is located, forming a coherent whole. They are with it an important element of the whole architectural work. From a utility point of view, there are many types of recreation space. These are seats with a suitable

światło, faktura. W tym tkwi sens kreacji przestrzeni architektonicznej. W przypadku wielu działań rewitalizacyjnych, takich jak w Superkilen w Kopenhadze w zadanej przestrzeni rozgrywającym stał się kolor, światło i faktura, a dodatkowym atutem wyposażenie – mieszanka kulturowa sztuki miejskiej.

Kolor i światło w obrazie plastycznym miast ma wiodące znaczenie. Można zazwyczaj dostrzec *niestychane zasoby zestawień kształtu, barwy i światła*²⁵. Kolorystyka ścian wewnętrznych i zewnętrznych obiektu architektonicznego ...*nie ogranicza się do intensyfikacji czy tonowania wrażeń estetycznych, ale pobudza i ugruntowuje dobre samopoczucie ludzi przebywających zasięgu architektoniczno-malarskiej scenarii*²⁶. Rozwijając tę myśl można zauważyć w ślad za autorem książki „*Lad przestrzeni*”, że po wprowadzeniu dobrze dobranej kolorystyki i światła, ludzie zaczynają wykazywać większe zainteresowanie estetyką swojego otoczenia, wyglądu oraz są bardziej pogodni w swym zachowaniu. Znaczy to, że środowisko materialne, w tym przypadku kolorystyka i charakter obiektu mają zasadniczy wpływ na ludzką psychikę²⁷. Jest to podstawa pozytywnych reakcji, integracji z otoczeniem i środowiskiem zamieszkania, w tym również innymi mieszkańcami przestrzeni osiedla, dzielnicy czy miasta.

Wyposażenie terenów miejskich w przedmioty wzornicze jest ściśle związane z przestrzenią w jakiej się znajdują. W zależności od sposobu użytkowania umieszcza się odpowiednie wyposażenie. Z perspektywy wnętrza urbanistycznego rekreacyjnego, odczytujemy jego charakter wraz z wyposażeniem. Wzornictwo i sztuka są połączone z przestrzenią, w jakiej się znajduje, tworząc spójną całość. Stanowią razem z nią istotny element całości dzieła architektonicznego. Z użytkowego punktu widzenia mamy wiele rodzajów przestrzeni rekreacji. Są nimi miejsca do siedzenia z odpowiednim klimatem lub widokiem krajobrazowym, do spędzania wolnego czasu i rozrywek ruchowych oraz do konsumpcji.

Coraz częściej producenci form przemysłowych prześcigają się w pomysłowych interpretacjach urządzeń do rekreacji biernej i czynnej. Zarówno w zakresie kształtowania formy jak i użytego koloru można spotkać wiele ciekawych sprzętów z rodzaju wyposażenia miasta. Począwszy od latarni, neonów i multimedialnych ekranów informacyjnych, poprzez meble miejskie, stojaki na rowery, pachołki, ogrodzenia, parawany, dalej kosze na śmieci, zadaszenia aż po instalacje dla dzieci i dorosłych dające możliwość kreatywnego i ruchowego spędzania czasu. Nowoczesna myśl o budowie przestrzeni rekreacyjnej zmierza w stronę doznań zmysłowych, przekazu wzrokowego, dźwiękowego oraz czucia dotykowego na obszarze uniwersalnych parków – ogrodów.

Partycypacja a integracja

Re-użycie w przestrzeni rekreacyjnej miasta jest działaniem, u podstaw którego stoi chęć zmiany własnego otoczenia, zmiany istniejących uwarunkowań występujących na tych terenach, ponowne zagospodarowanie i nowe użycie zgodne z nowoczesnym sposobem myślenia i tendencjami aranżacyjnymi. Wypracowane na drodze wspólnych decyzji projektowych i społecznej pracy realizacje placów, uliczek, ogródków i podwórek niezaprzeczalnie budują związki społeczne

climate or landscape view, to leisure and entertainment movement and consumption.

Increasingly, manufacturers of industrial forms are full of imaginative interpretations of equipment for active and passive recreation. Both in terms of form and colour used, one can encounter a lot of interesting equipment in the city. Starting with lanterns, neon and multimedia information screens, through urban furniture, bike racks, bollards, fences, screens, bins, shelters up to installations for children and adults for the possibility of a creative and active leisure. The modern idea of building a recreational space is heading towards the sensations, visual communication, sound and touch sensation in the area of universal parks – gardens.

Participation and integration

Re-use of the recreational area of the city is an activity at the core of which is the desire to change their environment. Changes in current conditions that existed in these areas. Redevelopment and new use in accordance with the modern way of thinking and trends in the arrangement. The implementation of social work into squares, streets, gardens and courtyards undeniably helps to build social relationships between inhabitants. Their integration around common investments, of which they are “participants” translates into a strong connection with the place of residence. With a sense of emotional relationships between people and their communities, and in particular social bonds, neighbourly relations and attachment to the place of residence in turn is caused by the need to stabilise life. Subsequently forms unwillingness to change inhabitant’s residence without the necessary indications.²⁸ In this way, a tolerant community is built up, which values their place of residence, living environment and willingly uses their space.

Summary

The process of re-use of urban space takes place before our eyes and is associated with a deficit of new and improper use of existing areas designated for recreation. This trend is related to the continuous adaptation of the potential of the area to the changing demands of society. In this case, the need for active leisure downtown. This involves better use of existing resources, giving the areas refreshed character, “improvement” of the city and its space to a state of excitation, admiration and satisfaction of society.

Place of recreation is often the basis for shaping the aesthetic experience, and thus positive behaviour and social reactions. This is done through visual attractions associated with the formation of the space and its functions, the arrangement on

mieszkańców. Ich integracja wokół wspólnej inwestycji, której są „partycypantami” przekłada się na silny związek z miejscem zamieszkania. Z poczucia związków emocjonalnych, jakie wytwarzają się pomiędzy ludźmi i ich społecznościami, a w szczególności więzi społecznej, stosunków sąsiedzkich i przywiązania do miejsca zamieszkania wynika z kolei potrzeba życiowej stabilizacji. W dalszej kolejności powstaje niechęć do zmiany miejsca zamieszkania bez koniecznych wskazań²⁸. Buduje się w ten sposób społeczność tolerancyjna, która ceni swoje miejsce zamieszkania, środowisko życia i chętnie korzysta z jego przestrzeni.

Podsumowanie

Proces re-użycia w przestrzeni miejskiej odbywa się na naszych oczach, a związany jest z deficytem nowych i nieodpowiednim wykorzystaniem istniejących terenów przeznaczonych pod rekreację. Nurt ten związany jest z ciągłym dostosowywaniem potencjalnych możliwości terenu do zmieniającego się zapotrzebowania społecznego, w tym wypadku zapotrzebowania na aktywną rekreację śródmiejską. Wiąże się to z lepszym wykorzystaniem istniejących zasobów, nadawaniem obszarom odświeżonego charakteru, „ulepszenia” miasta i jego przestrzeni do stanu wzbudzającego podziw i zadowolenie społeczne.

Miejsce rekreacji często bywa podstawą kształtowania estetycznych wrażeń, a przez to pozytywnych zachowań i reakcji społecznych. Dzieje się to dzięki atrakcyjnym wizualnym związaniom z kształtowaniem przestrzeni i jej funkcji, aranżacji w oparciu o kolor, światło, formę, fakturę oraz dynamikę, przy użyciu nowoczesnych materiałów i współczesnej technologii. Jednak najważniejszym komponentem atrakcyjnej przestrzeni miejskiej jest zaangażowanie społeczne, partycypacja stojąca u podstaw integracji mieszkańców. Współczesna rekreacja śródmiejska różnorodna i urozmaicona w swym wyrazie jest elementem miejskiej narracji i budowy związków emocjonalnych na różnych płaszczyznach użytkowania. Kształtowanie terenów rekreacyjnych z zasobów istniejących jest ważnym problemem w budowie i stabilizacji lokalnych wielokulturowych społeczności Europy.

PRZYPISY

- ¹ B. Szmidt, *Ład przestrzeni*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981, s. 211.
- ² J. Gehl, *Miasta dla ludzi*, Wydawnictwo RAM, Kraków 2014, s.16.
- ³ *Ibidem*, s.17.
- ⁴ W języku angielskim „reuse”.
- ⁵ P.A. Bell, Th.C. Greene, J.D. Fisher, A. Baum, *Psychologia Środowiskowa*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004, s. 434.
- ⁶ *Ibidem*, s.436.
- ⁷ Często dotyczy to jednak trendów poprzemysłowych, nie dostrzegając w Polsce pilnej konieczności odzyskiwania terenów o innym przeznaczeniu, jak choćby rekreacyjnych.
- ⁸ http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TArch8_1/Czalczynska.pdf (15.05.16)
- ⁹ *Ibidem*
- ¹⁰ https://suw.biblos.pk.edu.pl/resources/i1/i4/i6/r146/UjmaWasowiczK_OtwarteTereny.pdf(15.05.16)
- ¹¹ Projekt rozpoczęto w 2007 roku, a realizacja zakończyła się w roku 2012. Pracownia BIG Architect odpowiadała za architekturę, Tpotek1 za architekturę krajobrazu, a Superflex jest grupą artystyczną zajmującą się za elementami sztuki i wyposażenia, jednak uzyskany efekt jest wynikiem ścisłej kooperacji tych trzech zespołów.
- ¹² Inicjatorem projektu było Miasto Kopenhaga i fundacja Realdania. American Institute of Architect (AIA) przyznał projektantom wyróżnienie w roku 2013 jako przykład doskonałości w dziedzinie projektowania wnętrza, architektury i urbanistyki. Informacje pochodzą z : <http://www.detail.de>.

the basis of colour, light, form, texture and dynamics, using modern materials and contemporary technology. But the most important component of an attractive urban space is a social commitment, participation standing on the basis of the integration of residents. Modern recreation, diverse and varied in its expression is part of the urban narrative and build emotional relationships at various levels of use. Shaping recreational areas with existing resources is a major problem in the construction and stabilisation of local multicultural communities in Europe.

ENDNOTES

- ¹ B. Szmidt, *Space Governance*, State Publishing Institute, Warsaw, 1981, p.211.
- ² J. Gehl, *Cities for people*, RAM Publishing, Krakow, 2014, p.16.
- ³ *Ibidem*, p.17.
- ⁴ PPA. Bell, Th.C. Greene, J.D. Fisher, A. Baum, 2004. *Environmental Psychology*. Psychology Publishing, Gdansk, 2004, p.434.
- ⁵ *Ibidem* p.436.
- ⁶ Often, however, it concerns brownfields, not recognizing the urgent need to recover the land for other uses, such as recreation.
- ⁷ [ONLINE] Available at: http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TArch8_1/Czalczynska.pdf.
- ⁸ *Ibidem*
- ⁹ [ONLINE] Available at: https://suw.biblos.pk.edu.pl/resources/i1/i4/i6/r146/UjmaWasowiczK_OtwarteTereny.pdf.
- ¹⁰ The project started in 2007, and realization was completed in 2012. BIG Architect Studio was responsible for the architecture, Tpotek1 for landscape architecture and Superflex is a group dedicated to the artistic elements of art and accessories. However, the resulting effect is the result of close cooperation of the three teams.
- ¹¹ The initiator of the project was the City of Copenhagen and Real Dania foundation. American Institute of Architecture (AIA) awarded designers in 2013 as an example of excellence in the field of interior design, architecture and urban planning. The information comes from: <http://www.detail.de>.
- ¹² *Ibidem*
- ¹³ Detail.de. 2016. Drei Farben – Rot Schwarz Grün: Landschaftspark in Kopenhagen – DETAIL.de – das Architektur- und Bau-Portal. [ONLINE] Available at: <http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/>.
- ¹⁴ ArchDaily. 2016. Superkilen / Topotek 1 + BIG Architects + Superflex | ArchDaily. [ONLINE] Available at: <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>.
- ¹⁵ The completed project in the district Superkilen became part of the overall plan to increase the attractiveness and improve pedestrian and bicycle traffic in the area. The emphasis is on a more transparent cycle network throughout the area, thus appearing in every part of the new solution paths. Furthermore, improved connections with neighbouring districts as an alternative bus.
- ¹⁶ *Ibidem*
- ¹⁷ called Mimers Plads
- ¹⁸ ArchDaily. 2016. Superkilen / Topotek 1 + BIG Architects + Superflex | ArchDaily. [ONLINE] Available at: <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>
- ¹⁹ Detail.de. 2016. Drei Farben – Rot Schwarz Grün: Landschaftspark in Kopenhagen – DETAIL.de – das Architektur- und Bau-Portal. [ONLINE] Available at: <http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/>
- ²⁰ ArchDaily. 2016. Superkilen / Topotek 1 + BIG Architects + Superflex | ArchDaily. [ONLINE] Available at: <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>
- ²¹ Detail.de. 2016. Drei Farben – Rot Schwarz Grün: Landschaftspark in Kopenhagen – DETAIL.de – das Architektur- und Bau-Portal. [ONLINE] Available at: <http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/>

¹³ [http://rewitalizacje.blog.pl/2015/01/07/park-superkilen-jako-efekt-rewitalizacji-dzielnicy-norrebro-w-kopenhadze/\(01.05.2016\)](http://rewitalizacje.blog.pl/2015/01/07/park-superkilen-jako-efekt-rewitalizacji-dzielnicy-norrebro-w-kopenhadze/(01.05.2016))

¹⁴ *Ibidem*

¹⁵ [http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/\(01.05.2016\)](http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/(01.05.2016))

¹⁶ <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex> (03.05.2016)

¹⁷ Zrealizowany projekt w dzielnicy Superkilen stał się częścią całego planu podniesienia atrakcyjności i usprawnienia komunikacji pieszej i rowerowej w tym terenie. Nacisk położono na bardziej przejrzystą sieć rowerową całej okolicy, stąd pojawiające się w każdej części nowe rozwiązania ścieżek. Ponadto usprawniono połączenia z dzielnicami sąsiednimi jako alternatywa komunikacji autobusowej.

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ zwany Mimers Plads

²⁰ <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex> (03.05.2016)

²¹ [http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/\(10.05.2016\)](http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/(10.05.2016))

²² <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex> (03.05.2016)

²³ [http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/\(10.05.2016\)](http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/(10.05.2016))

²⁴ <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex> (03.05.2016)

²⁵ Spostrzeżenia te dotyczą miast amerykańskich i zamieszczone zostały jako komentarz w rozdziale o "Kompensacyjnej roli plastyki" w książce Bolesława Szmidta „Ład przestrzeni”

²⁶ Szmidt B., Ład przestrzeni, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981, s. 194, 195

²⁷ *Ibidem*, s.195

²⁸ Bell P.A., Greene Th.C., Fisher J.D., Baum A., *Psychologia Środowiskowa*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2004, s. 497, 499

LITERATURA

[1] Bell, P.A., Greene, Th.C., Fisher, J.D., Baum A. 2004. *Psychologia Środowiskowa*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004

[2] Gehl J., *Miasta dla ludzi*, Wydawnictwo RAM, Kraków 2014

[3] Szmidt B., *Ład przestrzeni*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981

INNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

<http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex> (03.05.2016)

<http://www.big.dk> (01.05.2016)

[http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/\(01.05.2016\)](http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/(01.05.2016))

[http://www.detail.de/blog-artikel/red-dot-fuer-multikulturellen-park-superkilen-in-kopenhagen-22737/\(03.05.2016\)](http://www.detail.de/blog-artikel/red-dot-fuer-multikulturellen-park-superkilen-in-kopenhagen-22737/(03.05.2016))

http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TArch8_1/Czalczynska.pdf (29.04.2016)

[http://rewitalizacje.blog.pl/2015/01/07/park-superkilen-jako-efekt-rewitalizacji-dzielnicy-norrebro-w-kopenhadze/\(01.05.2016\)](http://rewitalizacje.blog.pl/2015/01/07/park-superkilen-jako-efekt-rewitalizacji-dzielnicy-norrebro-w-kopenhadze/(01.05.2016))

[https://suw.biblos.pk.edu.pl/resources/i1/i4/i6/r146/UjmaWasowiczK_OtwarteTereny.pdf\(15.06.16\)](https://suw.biblos.pk.edu.pl/resources/i1/i4/i6/r146/UjmaWasowiczK_OtwarteTereny.pdf(15.06.16))

<de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/>

²¹ ArchDaily. 2016. Superkilen / Topotek 1 + BIG Architects + Superflex | ArchDaily. [ONLINE] Available at: <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>

²² These observations apply to American cities and has been included as a comment in the section of "compensatory role of art" in the book by Boleslaw Szmidt "Space Governance."

²³ Szmidt B., *Space Governance*, State Publishing Institute, Warsaw, 1981, p.194, 195

²⁴ *Ibidem* p.195

²⁵ Bell, P., Greene, Fisher Th.C, Baum J. D., A. 2004. *Environmental Psychology*; Psychology Publishing, Gdansk, 2004, p. 497, 499

BIBLIOGRAPHY

[1] Bell, P., Greene, Fisher Th.C, Baum J. D., A. 2004. *Environmental Psychology*. Psychology Publishing, Gdansk, 2004

[2] Gehl J., *Cities for people*, RAM Publishing, Krakow, 2014

[3] Szmidt B., *Space Governance*, State Publishing Institute, Warsaw, 1981

OTHER SOURCES OF INFORMATION

[ONLINE] Available at: <http://www.big.dk>. [Accessed 1 May 2016]

[ONLINE] Available at: http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TArch8_1/Czalczynska.pdf. [Accessed 29 April 2016].

[ONLINE] Available at: https://suw.biblos.pk.edu.pl/resources/i1/i4/i6/r146/UjmaWasowiczK_OtwarteTereny.pdf. [Accessed 15 May 2016]

ArchDaily. 2016. Superkilen / Topotek 1 + BIG Architects + Superflex | ArchDaily. [ONLINE] Available at: <http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>. [Accessed 03 May 2016]

Detail.de. 2016. Drei Farben – Rot Schwarz Grün: Landschaftspark in Kopenhagen – DETAIL.de – das Architektur- und Bau-Portal. [ONLINE] Available at <http://www.detail.de/artikel/drei-farben-rot-schwarz-gruen-landschaftspark-in-kopenhagen-10104/>. [Accessed 01 May 2016]

Detail.de. 2016. red dot für multikulturellen Park Superkilen in Kopenhagen – DETAIL.de – das Architektur- und Bau-Portal. [ONLINE] Available at: <http://www.detail.de/blog-artikel/red-dot-fuer-multikulturellen-park-superkilen-in-kopenhagen-22737/>. [Accessed 03 May 2016]

Park Superkilen- rewitalizacja dzielnicy Nørrebro w Kopenhadze | Rewitalizacje. 2016. [ONLINE] Available at: <http://rewitalizacje.blog.pl/2015/01/07/park-superkilen-jako-efekt-rewitalizacji-dzielnicy-norrebro-w-kopenhadze/>. [Accessed 01 May 2016]